

Akad. arch. Ferdinand Čapka

15. 8. 1905 Viedeň – 3. 9. 1987 Žilina

Ferdinand Čapka sa narodil vo Viedni 15. augusta 1905. Po štúdiu na umeleckopriemyselnej škole začal v roku 1930 navštevovať viedenskú výtvarnú akadémiu. Štúdium dokončil v Prahe v roku 1935. Od začiatku tridsiatych rokov sa zapojil do prúdu architektonickej moderny, v duchu ktorej realizoval viacero pozoruhodných stavieb. Vo svojej tvorbe vychádzal z funkcionalizmu, ktorý uplatňoval hlavne v mestskom prostredí. V spolupráci s F. Bednárikom v rokoch 1933 - 38 vznikli diela, z ktorých väčšinu tvorili víťazné návrhy z architektonických súťaží. V Žiline to bola železničná stanica (1937), administratívna budova elektrární (1940). V ďalšom období spolupracoval s Michalom M. Scheerom a k najvýznamnejším stavbám z tohto obdobia patrí tržnica v Žiline z roku 1941 (spolupráca M. Šesták). Do roku 1948 pracoval potom samostatne. V tomto období sa postavil žilinský futbalový štadión, obytné domy súkennej továrne v Žiline a Rajci a turistické chaty vo Vrátnej a na Chlebe. V Žiline bol zamestnaný v Stavoprojekte, kde pracoval až do dôchodok v roku 1980. Tu spracoval na urbanistickej koncepcii sídelného útvaru Hliny I - IV (1957) v spolupráci s L. Bauerom. Z ďalších prác je Dom odborov (spolupráca s Řepom), Vysoká škola dopravná (spolupráca s Bauerom, Meckom, Meckovou a Hejtmánkom 1966). Medzi posledné patrí budova VÚB banky (1979). Okrem týchto stavieb v Žiline má svoje diela aj na iných miestach Slovenska. Za svoju tvorbu architekta mu v roku 1975 udelili cenu Dušana Jurkoviča za súborné dielo.

Ferdinand Čapka, Gočárov a Behrensov žiak, ktorého najvýznamnejšie realizácie stoja v Žiline, navrhoval aj stanice lanových dráh, horské hotely a chaty, sídliská, školy, obytné stavby,....

Štúdium: Akademie der bildenden Künste Wien (Behrens 1930), AVU (Gočár 1933 – 36)

Tvorba: Kino (s. L. Kammel), Nový Jičín (1933), Športhotel (s. F. E. Bednárík), Donovaly (1937), Železničná stanica (s. F. E. Bednárík), Žilina (1937 – 44), Tržnice (s. M. Schestag), Žilina (1940 – 42), Futbalový štadión, Žilina (1940 – 41), Reprezentačný dom (s. O. Reichner, F. E. Bednárík), Žilina (1940 – 44), Spojené elektrárne severozápadného Slovenska (s. F. E. Bednárík), Žilina (1941 – 42), Horský hotel (s. L. Bauer), Popradské pleso (1954 – 60), Sídelný útvar Hliny I – IV (s. L. Bauer), Žilina (1957), Stanice lanovky, Chopok (1957), Dom odborov (s. M. Řepa), Žilina (1958 – 62), Hotel Boboty, Vrátna dolina (1965 – 68), Banka VÚB, Žilina (1979), Školské centrum – Gymnázium, Čadca (1982), Banka VÚB, Čadca (1984).

Pamätná tabuľa Akad. architektovi Ferdinandovi Čapkovi je umiestená na ulici Antona Bernoláka.

FUNKCIONALISTICKÉ PAMIAVKY • BUDOVA ELEKTRÁRNE

Parnú elektráreň postavil Žilinský elektrický závod účasťná spoločnosť medzi dnešnou Ulicou republiky a Ulicou M. R. Štefánika na mestskom pozemku. Mesto malo účasť v tejto spoločnosti a pozemok pre elektráreň vo výmere 2 160 metrov štvorcových previedlo majetkovo do vlastníctva Žilinského elektrického závodu. V roku 1906 uzavrelo mesto s elektrickým závädom dohodu o práve 50 rokov bezplatne využívať pre rozvod elektriny ulice, cesty, verejné námestia a mosty v chotári Žiliny, ako aj dodávať elektrickú energiu pre verejné osvetlenie a iné, najmä priemyselné účely. Už v tej dobe si mesto vyhradilo, aby nové elektrické rozvody na hlavných uliciach a námestiach boli káblové, t. j. uložené pod zemou a tiež to, že prípadná porucha na elektrickom osvetlení musí byť opravená do 24 hodín, inak elektrický záväd zaplatí pokutu do mestskej pokladnice, a to dvadsať korún za každý deň omeškania. Vtedajšie osvetlenie tvorilo 190 kusov svietidiel s výkonom 58 wattov, 30 kusov s výkonom 116 wattov a 12 kusov desať ampérových oblúkových lúčp. Trvalá prevádzka elektrárne na jednosmerný prúd 120 voltov začala 18. februára 1908. Montáž strojov zabezpečila budapeštianska firma Ganz, ktorá si elektráreň v Žiline prenajala a aj ju prevádzkovala. Elektráreň s celkovým výkonom 180 kW poháňali dva parné stroje so spoločným výkonom 268 kW. Ako palivo používali kamenné uhlie z ostravského revíru. V roku 1918 prevzalo elektráreň mesto. V júli 1926 celý elektrárenský záväd aj so zariadením a so všetkými právami a povinnosťami prevzala spoločnosť Spojené elektrárne severozápadného Slovenska. Mesto si však vyhradilo právo účasti pri stanovovaní jednotlivých cien za elektrinu. Koncom roku 1926 zastavili výrobu v parnej elektrárni, lebo výroba jednosmerného prúdu už nebola pre nového majiteľa výhodná. Pred elektrárnou stál takmer 30 metrov vysoký komín, ktorý bol zbúraný okolo roku 1932.

Architekti Ferdinand Čapka a František Eduard Bednárík

Administratívna budova Spojených elektrární severozápadného Slovenska

V roku 1941 až 1943 sa uskutočnila výstavba hlavnej administratívnej budovy na dnešnej Ulici republiky, ktorú projektovali arch. František Bednárík a akad. arch. Ferdinand Čapka. Veľkorysá funkcionalistická budova patrí dodnes k najpozoruhodnejším budovám mesta. Budova má tvar písmena „V“, je štvorpodlažná, postavená na rohu ulíc Republiky a Kukučínovej. Nárožie budovy je mierne zaoblené, vytvorené sklobetónovým kubusom so schodiskom, hlavným vstupom, ktorý je prekrytý výraznou markízou podopretou na pilieroch. Budova má dve krídla. Na prvom podlaží je travertín, v tom čase veľmi používaný. Pôvodne sa tu nachádzali obchodné reprezentatívne miestnosti. Hlavná fasáda s dlhými pásovými pripomína expresionistické stavby vtedajšieho významného nemeckého architekta Ericha Mendelsoona. Bola dokončená v lete roku 1943. K administratívnej budove pribudla v rokoch 1963 až 1965 prístavba. Jedno krídlo budovy z Kukučínovej ulice bolo v 21. storočí nadstavané a potiahnuté aj na ďalšie budovy na tomto krídle.

Donedávna v budove sídlila po transformácii od 1. 1. 2002 Stredoslovenská energetika, a.s. (SSE), distribučná a dodávateľská energetická spoločnosť. Celý komplex je od roku 2011 opustený a sídlo spoločnosti je prenesené na ulicu Pri Rajčianke. Pôvodná parná elektráreň – neskoršie ciachovňa a administratívna budova z rokov 1941 – 1943 tvoria národnú kultúrnu pamiatku.

Z diela Akad. arch. Ferdinanda Čapku

